

Eesti kiire hinnakasvu peamistest põhjustest

Urmas Varblane

Eelmisest sügisest sai hindade kiirest kasvust keskne kõneaine, kuid miks on Eesti hinnakasvu poolest Euroopa Liidu riikide hulgas esirinnas koos Leedu ja Lätiga?

Hinnakasvu välistest teguritest on olnud palju juttu: keskpankade rahatrükk, nõudluse tugev taastumine koroonakriisist väljumisel, ummistused tarneahelates ja sõda Ukrainas, mis on löönud segamini energiaturu.

Toon esile veel mõne teguri, mis selgitavad Eesti kiiremat hindade kasvu euroala teiste riikidega võrreldes. Analüütikud on peamiste põhjustena välja toonud meie majanduse avatust, energia ja toidukulude suuremat osakaalu ostukorvis, võrreldes euro-ala keskmisega, kõrge hinnatasemega naaberriike ja muid põhjusi. Kuid alustegur on olnud Eesti majanduse konvergentsiprotsess: lahti seletatuna ühtlustumisprotsess, mille käigus oleme vähendanud oma mahajäämust teistest Euroopa riikidest. Selle käigus on meie tulutase pidevalt lähenenud euroala keskmisele.

Kui 2012. aastal oli meie sisemajanduse kogutoodang ostuvõimet arvestades ühe inimese kohta 74 protsenti euroala keskmisest, siis mullu ulatus see juba 87 protsendini. Sellel ajavahemikul jõudsimel tulutasemelt ette näiteks Portugalist ja Hispaaniast. Meie ostuvõime muutust iseloomustab hästi reaalpalga kasv, mille saame, lahutades palgakasvust maha hinnatõusu. Ajavahemikul 2012–2021 on Eestis keskmine reaalpalk kasvanud 55 protsenti. Ostuvõime pidev kasv läbi kümnendi on võimaldanud kaupade ja teenuste hindu tõsta rohkem kui euro-alal keskmiselt.

Veel Eesti kiire hinnakasvu põhjusi. Meie majandus on väike ja väga avatud maailmamajandusele. Rahvas on väga turuusku ja seetõttu eelistanud võimalusel turukeskseid lahendusi, näiteks kodulaenude võtmisel või elektrienergia kasutamise pakettide valikul. See on andud meile suurt majanduslikku võitu läbi terve kümnendi. Samas tegi selline käitumismall Eesti hinnataseme väga kiiresti reageerivaks igasugustele muutustele.

Paradoksaalselt on veel üks hinnakasvu põhjus Eesti ettevõtlike väga hea hakkamasaamine koroonakriisist. Valitsuse majanduspoliitika suutis palgatoetuse

meetme abil ära hoida paljude ettevõtete raskustesse sattumise ja inimeste töötuks jäämise. See omakorda andis võimaluse juba 2020. aasta teisest poolest majanduse kiireks taastumiseks.

Võrreldes majanduse taastumist 2021. aasta viimases kvartalis 2019. aasta viimase kvartaliga kõigi Euroopa Liidu riikide lõikes, jäi Eesti teisele kohale. Seetõttu jäi meie tööpuuduse kasv väga tagasihoidlikuks ja enamiku inimeste ostuvõime säilis. Lisaks säästsid Eesti elanikud koroonakriisi ajal raha, mida ei saanud kulutada erinevatele teenustele. Näiteks välisreiside toimumata jäämise tõttu jäi Eesti Panga hinnangul kasutamata ligikaudu miljard eurot.

Eesti majandus-poliitika eesmärk on hoida meie ettevõtluse tegutsemistingimused võimalikult samaväärsena kui konkurentidel.

Turule lisandus teise samba pensionireformi tulemusena 1,3 miljardit eurot. Märkimisväärset hulka raha hakati kulutama näiteks lennujaamades, ettemüüdnud kinnisvaraarendusi soetades või toidukulleri teenustele. Kuid kõrged elektri hinnad ja üldine hinnatõus sundisid inimesi sel suvel kohanema.

Inflatsiooni mõõdukatesse raamidesse surumine on võimalik vaid mitme tegija ühistegevusena. Keskpangad tõstavad järk-järgult intressimäärasid, et vähendada rahapakkumist. Kuna hinnatõusu keskmes on energiahindade ülikiire kasv, on intresside tõstmise mõju piiratud. Kiirema toimega oleks Euroopa Komisjoni otsus seada süsinikuheidete kvoodihinnale teatud ajaks piir. Energiakokkuhoiu kampaaniad paljudes Euroopa riikides on abiks ja ka meie peaks selles suunas kiiresti tegutsema.

Eesti valitsus on astunud samme, mis aitavad vähendada majapidamiste energiakulutusi. Hulk samme on veel rakendamisel. Praeguste teadmiste põhjal kasvab ka vanaduspension järgmisel kevadel märkimisväärselt. Kiire hinnakasvu ajastutel toimub majandustes alati struktuurseid muutusi.

Just ettevõtlussektori suutlikkus energiakriisiga toime tulla ja kiire palgakasvu oludes konkurentsivõime säilitamine määravad meie riigi edasise arengu. Eesti majanduspoliitika eesmärk on hoida meie ettevõtluse tegutsemistingimused võimalikult samaväärsena kui konkurentidel.

Loodetavasti saavad Eesti ettevõtjad eeloleval keerulisel talvel rahuldavalt hakkama, säilitades konkurentsivõime. Valitsuse ülesanne on käivitada euroraha abil kavandatud investeeringud. Kindlasti ei tohi venitada kriitiliste otsusega, nagu näiteks maagaasi asendamine põlevkiviõliga, et energiakulusid alla tuua.